

**En nu
vooruit**

D66

VERKIEZINGSPROGRAMMA D66
REDDIT MODEL TWEEDE KAMER

D66 Inhoudsopgave

2	Democratisch bestuur
4	Onderwijs dat werkt
7	Kiezen vóór Europa
11	Nederland gidsland
13	Gezondheid
15	Economie
17	Ruimte en milieu
19	Recht en IT
21	Cultuur
22	Wetenschap

Democratisch bestuur

D66

D66 heeft duidelijke plannen om te komen tot een meer slagvaardig, transparant en meer democratisch bestuur. Daarbij willen wij door de bevolking gekozen bestuurders op alle niveaus. Deze gekozen bestuurders stellen hun eigen kabinet of college samen. D66 wil de indirect gekozen Eerste Kamer afschaffen. Voordat dat kan gebeuren dient eerst wel een volwaardig systeem van constitutionele toetsing te zijn ingevoerd. Wij willen ook dat burgers op alle niveaus in een vroeg stadium worden betrokken bij besluitvorming en dat de mogelijkheid tot een correctief referendum bestaat. Het is aan de overheid om met behulp van ICT mensen in staat te stellen inspraak en zelfbestuur vorm te geven.

- Bestuurders op alle niveaus (burgemeester, commissaris van de Koning, minister-president, EU president) gekozen door de bevolking.
- Alle gemeenten toetsen of ze haar taken nog naar behoren kan uitvoeren, op basis van deze toets kunnen gemeenten met voorstellen tot herindeling komen.
- Waterschappen als uitvoeringsorganisaties op laten gaan in het provinciebestuur.
- Het staatshoofd moet geen deel meer uitmaken van de regering en de Raad van State, ook het ondertekenen van wetten en 'Koninklijke' besluiten van het staatshoofd zijn overbodig.
- De indirect gekozen Eerste Kamer vervangen door een volwaardig systeem van constitutionele toetsing.
- Mogelijkheid tot een correctief referendum, zodat kiezers daadwerkelijk invloed kan uitoefenen over beslissingen die de overheid gaat nemen of al heeft genomen.
- Een kleinere Rijksdienst zodat de taak van de overheid om de burgers te helpen efficiënter wordt.
- Het moet makkelijker worden de grondwet aan te passen op bepaalde gebieden (niet op het gebied van fundamentele burgerlijke vrijheden).

Onderwijs dat werkt D66

De nieuwste generatie is de toekomst van ons land. Goed onderwijs is dus cruciaal. Daarom wil D66 meer geld uitgeven aan het onderwijs en onderwijs democratischer en moderner maken. Daardoor komen er niet alleen meer hogeropgeleiden, maar wordt ook de laaggeletterdheid teruggedrongen. Goede scholen zorgen er bijvoorbeeld ook voor dat de kloof tussen arm en rijk wordt verkleind en criminaliteit wordt tegengegaan. Door te investeren in scholieren en studenten investeert D66 dus in onze welvaart. Het onderwijs moet ook toekomst-klaar worden gemaakt.

- Onderwijs draait om leraren. Er moet geïnvesteerd worden in ontwikkeling en waardering van leraren.
- D66 wil de samenwerking tussen onderwijs, onderzoek en bedrijfsleven vergroten, om de aanwezige kennis beter te benutten, meer praktijkgericht onderzoek te doen en kennisontwikkeling te versnellen.
- Financiering gericht op les. Er moet minder geld aan overhead worden besteed in alle soorten onderwijs. Als een instelling of opleiding niet voldoet aan een goede balans tussen onderwijs en overhead, dient die zich te verantwoorden. Ook de overheid kan hieraan bijdragen: de onderwijswereld met vele semi-overheidsinstellingen, verenigingen en koepelorganisaties moet simpeler. D66 staat voor een directe relatie tussen onderwijs en gemeente, regio en Rijk.
- Een sterkere Onderwijsinspectie en inzicht in kwaliteit. Om een bewuste schoolkeuze mogelijk te maken moet de Onderwijsinspectie de prestaties van scholen inzichtelijk en vergelijkbaar online bekend maken.

- Moderne vrijheid van onderwijs. D66 wil af van het predicaat "openbaar" of "bijzonder", maar wil het makkelijker maken op andere grondslagen een school te stickten. Dit kan bijvoorbeeld op een onderwijskundige visie. Tweetalige basisscholen moeten ook mogelijk worden.
- D66 wil programmeer lessen verplicht maken voor elke middelbare scholier.
- Leerrecht vanaf 2,5 jaar. Voor jonge kinderen zijn de eerste levensjaren cruciaal in de ontwikkeling. D66 wil een vroegschoolse educatie mogelijk maken om eventuele (taal)achterstanden tijdig te signaleren en aan te pakken.
- Seksuele voorlichting moet verplicht worden om de seksuele zelfstandigheid en acceptatie van seksuele diversiteit onder jongeren te vergroten.
- Gelijke rechten voor leraren. D66 wil af van de praktijk dat leraren op sommige scholen op grond van het feit dat ze samenleven met een partner van het gelijke geslacht worden geweigerd.

Kiezen vóór Europa D66

Een positie van Nederland binnen een verenigd, gezond en democratisch Europa, dat zich op wereldniveau kan meten met rivaliserende politieke blokken op het gebied van handel, duurzaamheid, veiligheid, internationale betrekkingen en wetenschap. Meer slagkracht, meer democratie. Zeker nu de grenzen van Europa onder druk komen te staan door vluchtelingenstromen en Russische agressie is samenwerken belangrijk.

- Europa democratischer. Parlementaire controle op het niveau waar de bevoegdheden worden uitgeoefend: nationaal bij nationale bevoegdheden en Europees bij zaken die we Europees regelen. Dit betekent dat het Europees Parlement op de Europese beleidsterreinen volledig wetgevings- en controlebevoegd moet zijn; zij moeten zelf wetsvoorstellen kunnen indienen en parlementaire enquêtes kunnen uitvoeren. Ook willen we een gekozen voorzitter van de Europese Commissie, voorgedragen en gekozen door het Europees Parlement op basis van coalitievorming, als afspiegeling van de verkiezingen.
- Het circus van Staatsburg is leuk geweest. De maandelijkse verhuizing is niet nuttig en D66 ziet liever dat het Europees Parlement in Brussel blijft.
- Europese defensie. De EU geeft net zo veel uit aan Defensie als China en Rusland bij elkaar, maar speelt veel minder klaar dan de Russische en Chinese krijgsmachten. De Europese Unie heeft namelijk 28 verschillende krijgsmachten die niet goed op elkaar zijn aangesloten. Wij willen taakspecialisatie van Europese landen, zodat met hetzelfde geld veel meer kan worden bereikt. Uiteindelijk wil D66 toewerken naar een Europees leger.

- Europa moet investeren in slimme economische groei. Meer investeren in onderwijs en onderzoek, beter gebruik maken van nieuwe informatie- en communicatietechnologieën en meer aandacht voor innovatie. D66 wil af van de starre Europese 7-jaarsbegroting, waarin vooral geld naar landbouwsubsidies en regiofondsen gaat. Wij willen meer flexibele begrotingen gericht op innovatie, duurzame infrastructuur en kennis. Daarom kiezen wij ervoor fors te investeren in toekomstgericht onderzoek. Europa moet voorloper zijn, niet alleen als het gaat om toegepast onderzoek maar ook om fundamenteel onderzoek. We willen het Europese onderzoeks- en innovatieprogramma Horizon2020 versterken en de ambities op belangrijke domeinen als energie, gezondheidszorg, ICT, ruimtevaart en duurzame landbouw verhogen.
- D66 wil investeren in gespecialiseerde universiteiten met top-of-the-bill onderwijs en onderzoek. Zo maken we van Europa een trekpleister voor de slimste koppen die samen zorgen voor baanbrekend onderwijs en onderzoek. In rankings van universiteiten komt Europa er bekaaid af in vergelijking met Amerikaanse universiteiten.

- Eén Europees luchtruim. Vliegtuigen moeten nu in Europa nog te vaak omvliegen en de luchtverkeersleiding is nog te versnipperd. D66 wil zo snel mogelijk naar één Europees luchtruim. Dit maakt vliegen veiliger, goedkoper en energie-efficiënter.
- Bestrijd criminaliteit over de grenzen. In een Europa met open grenzen hebben misdadigers nog te vaak vrij spel. Bij de bestrijding van criminaliteit is meer Europese samenwerking nodig. De noodzakelijke informatiedeling en samenwerking in Europa komt echter maar moeizaam op gang. Dat moet beter.
- Europees asielbeleid. Omdat het in ieders belang is dat mensen binnen Europa vrij kunnen bewegen, is de bewaking van de buitengrenzen een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Lidstaten zullen daarom meer dan nu mensen en middelen moeten delen. Vluchtelingen die per boot over de Middellandse Zee naar Europa proberen te komen, mogen nooit moedwillig op volle zee aan hun lot worden overgelaten. Europese solidariteit betekent ook dat landen waar veel vluchtelingen aan de grens komen, steun mogen verwachten van lidstaten waar zich relatief weinig asielzoekers melden.

Nederland gidsland

D66

Het Nederlandse buitenlandse beleid moet er op gericht zijn om ons weer sterk te maken voor de democratie en mensenrechten in het buitenland. Daarnaast moeten we ons in Europees verband ook sterk maken voor de veiligheid aan de grenzen van Europa. Dit kunnen we bereiken door bijvoorbeeld het opbouwen van een civil society. Dat betekent dat we lokale organisaties steunen, die lokaal hulp kunnen bieden en kunnen strijden voor hun rechten.

Ook moeten wij ons hard maken voor een harde lijn ten opzichte van Rusland. Poetin is een dictator die de mensenrechten van bepaalde groepen, zoals homoseksuelen, in zijn land schendt. Ook heeft hij meerdere keren zijn buurlanden aangevallen en gebieden bezet. D66 zal zich inzetten voor meer sancties tegen Rusland en logistieke militaire hulp aan Oekraïne. Poetin ziet het westen als zwak en decadent. Hij zal niet zwichten voor appeasement en heldere taal, alleen voor goed uitgedachte daden.

Ontwikkelingshulp moet niet meer in de zakken van corrupte regeringen komen. Om dit te voorkomen wil D66 kleinschaliger te werk gaan, zodat we weten dat de hulp goed terecht komt. Ook willen we meer hulp sturen in de vorm van mensen. Deze kunnen hun specialistische kennis overdragen. Als je de mensen daar leert hoe je een goede school kunt bouwen, is dat veel beter dan die school zelf bouwen. Give a man a fish and he will eat for a day, teach a man how to fish and he will eat for the rest of his life.

De instabiliteit van het Midden-Oosten door de verwoestende burgeroorlogen en het conflict Israël-Palestina is een gecompliceerd probleem. Er moet hier vooral naar oplossingen gekeken worden, niet oude vetes. Of dit voor alle partijen mogelijk is lijkt echter onwaarschijnlijk. Het conflict kent bijvoorbeeld verschillende tinten grijs. Israël eigent zich onrechtmatig land toe met nederzettingen in Palestijns gebied. Hamas vuurt blindelings raketten af op onschuldige burgers, vaak vanuit of nabij bevolkingsconcentraties zodat bij tegenaanvallen van Israël expres veel burgerslachtoffers vallen. De opkomst van ISIS en de burgeroorlog in Syrië kan alleen gestopt worden door internationale samenwerking. Daarom is D66 voorstander van de deelname in luchtaanvallen, logistieke hulp en training voor de Koerden.

Ieder van ons betaalt slechts een klein deel van de eigen zorgkosten via eigen betaling en verzekeringspremie. Het merendeel wordt opgebracht door werkgevers en via belastingen. De zorg eist zo een steeds groter deel van onze collectieve middelen op. Die zijn niet onbegrensd en zonder maatregelen zullen zorguitgaven ten koste van onderwijs, politie of sociale zekerheid komen. Dan komt op een gegeven moment toegankelijkheid en kwaliteit van zorg voor iedereen echt in gevaar. In de komende jaren zal de gezondheidszorg veranderen doordat zij meer en meer gericht wordt op het helpen van mensen met langdurige aandoeningen of ouderdomsgebreken in plaats van het genezen van ziektes. Het is daarbij noodzakelijk dat we nu maatregelen nemen om de zorg goed, toegankelijk en ook betaalbaar te houden.

We zullen nu het begin moeten maken met een aantal veranderingen. D66 wil geleidelijk van zorg in instellingen naar meer zorg in de buurt. Van genezen naar voorkomen. Van patiënten die passief ondergaan naar zelfredzame patiënten met eigen verantwoordelijkheid. Van werken met schijnbaar oneindige middelen naar tegengaan van verspilling. D66 ziet in deze veranderingen kansen. Kansen op meer zelfbeschikking, op meer ervaren gezondheid, op meer zeggenschap en ook op meer onderlinge verbondenheid en menselijke maat.

Het verder hervormen van het financiële systeem om een beter overzicht te krijgen op de gezondheid van de economie en toekomstige crisis te voorkomen. Als banken too-big-to-fail zijn, zijn ze too big to exist. Daarnaast moet het belastingstelsel herzien worden. Lastenverlichting door minder belasting op arbeid is cruciaal. We moeten echter niet doorschieten. Nu het weer beter gaat met de economie, moet er ook gespaard worden voor de volgende laagconjunctuur. Dit houdt onder andere in dat het begrotingstekort omlaag moet en op termijn zelfs naar een begrotingsoverschot. Exacte maatregelen kan over worden onderhandeld.

- D66 wil dat iedereen een eerlijke kans krijgt mee te doen op de arbeidsmarkt, of je nu als werknemer of als zelfstandige aan de slag wil. Dit geldt ook voor gedeeltelijk arbeidsongeschikten. Er staan nu te veel mensen met een handicap langs de kant. Om ook deze groep een baan te bieden bij reguliere werkgevers willen wij de sociale zekerheidsregelingen WAJONG, WSW en WWB onderbrengen in één wet.
- Mensen die langs de kant staan, hebben nu te weinig kans op een baan. Modernisering van het ontslagrecht maakt het vaste contract weer aantrekkelijk. Zo scheppen we meer kansen, juist voor diegenen met een zwakkere positie op de arbeidsmarkt, zoals jongeren.
- D66 wil werkend de crisis uit. Door meer en slimmer te werken, stimuleren we economische groei en vergroten we de koopkracht. Koopkracht is het product van netto salaris en werktijd. De overheid kan de koopkracht versterken door belastingen te verlagen.
- Ondernemers ervaren grote regeldruk. De overheid slaagt er keer op keer niet in hier verbetering aan te brengen. D66 wil hier verandering in brengen door een aanpak op basis van twee principes: meer vertrouwen en een dienstbare overheid.
- Door de crisis geeft de overheid fors meer geld uit dan er is binnengekomen. D66 wil de overheidsfinanciën op orde brengen en de rekening niet doorschuiven naar toekomstige generaties. In het Begrotingsakkoord is hiermee een begin gemaakt. Het begrotingstekort blijft hierdoor in 2013 onder de drie procent.

We moeten zuinig zijn op ons land en de rest van onze planeet. Nederland kan nog heel veel meer doen om het milieu en de leefbaarheid van het land te verbeteren.

- Er moet een goede mix zijn van (groene) energiebronnen. Met alleen wind, zon of kernenergie ben je niet bestand tegen fluctuaties in vraag of aanbod.
- Er is een sterke voorkeur voor groene energiebronnen boven alle andere vormen van energieproductie. Kernenergie wordt verkozen boven energie uit fossiele brandstoffen.
- Windturbines voor windenergie mogen alleen gebouwd worden op grote afstand van woonwijken, bijvoorbeeld op zee, in industriegebieden en in agrarische gebieden. In de laatste twee gevallen kan er gebruik gemaakt worden van publiek-private samenwerking om het aantrekkelijker te maken voor de omgeving.
- De gaskraan in Groningen mag verder dicht, in overleg met de provincie. Het economisch belang ervan staat niet boven de veiligheid van mensen.

- Op dit moment moet voor bijna elke mWh aan groene energieproductie ook een equivalent aan andere energieproductie zijn voor als het niet waait of de zon niet schijnt. Om dat te stoppen moet er ook op veel geld worden geïnvesteerd in de ontwikkeling van grootschalige energieopslag.
- Er moet een energieunie opgericht worden. Dat is goed voor de ontwikkeling van groene energie, want de potentie voor verschillende bronnen van energie verschilt per regio. Daarmee moeten we niet wachten tot alle landen van de Europese Unie de neuzen in dezelfde richting hebben staan. De energieunie mag los staan van de EU.
- Vooral in steden moet er meer aandacht komen voor duurzame vervoermiddelen: voetgangers, (elektrische) fietsers en OV-gebruikers moeten meer de ruimte krijgen, ook als dat ten koste gaat van de automobilist. Dat is efficiënt met ruimte omgaan en minder schadelijk voor milieu en volksgezondheid.
- In plaats van betalen voor het bezit van een auto moet er betaald gaan worden voor het gebruik van een auto afhankelijk van de tijd, plaats en milieukeurmerken. Goed tegen files en dubbel goed voor het milieu.
- Dat moet gepaard gaan met een sterke uitbreiding van het openbaar vervoer op plekken en tijden waar dat nu nog niet goed genoeg is, zodat niemand afhankelijk is van de auto.

Wij leven in een samenleving waarin wij volop te maken hebben met de digitale wereld. D66 wil ervoor zorgen dat deze wereld niet ten koste gaat van beperkingen die niet meer van deze tijd zijn. Ook moet de privacy van de burger zoveel mogelijk gewaarborgd worden.

- Er moeten nieuwe verdienmodellen komen die ervoor zorgen dat het auteursrecht van de artiesten gewaarborgd wordt zonder dat het ten koste gaat van de internetvrijheid.
- De overheid mag alleen gericht gegevens gaan verzamelen als de veiligheid van de Nederlanders erdoor wordt beschermd. Het verzamelen van de gegevens van alle Nederlanders is niet proportioneel met het te bereiken doel.
- Netneutraliteit moet gegarandeerd worden voor iedere burger. Daarom mogen bedrijven geen gegevens van mensen verzamelen en verkopen zonder duidelijke toestemming van de desbetreffende persoon. Bedrijven moeten aan mensen een profiel beschikbaar stellen met daarin de gegevens die over hun is verzameld. Burgers moeten daarbij ook de mogelijkheid krijgen om hun profiel volledig te wissen.

Kunst, cultuur en erfgoed zijn essentieel voor een open en verbonden samenleving. Bovendien versterkt een rijke cultuur de sociale cohesie en helpt het een samenleving op zichzelf te reflecteren. Daarom wil D66 ervoor zorgen dat cultuur beschikbaar is voor iedereen en niet alleen voor de rijke elite.

- Minder bezuinigen op kunst en cultuur.
- De publieke omroep moet zo breed en pluriform mogelijk zijn met een duidelijke maatschappelijke opdracht. De programma's en niet de omroep en organisaties moeten centraal staan. Op dit moment zijn er te veel organisaties en omroepen, D66 wil dat een aantal daarvan fuseren zodat ze efficiënter programma's van hoge kwaliteit kunnen produceren.
- Nederland moet zich profileren als cultureel en ontwikkeld land. Daarom moet Nederland zijn kunst en cultuur meer promoten zodat we aantrekkelijker worden voor mensen die zich potentieel hier zouden willen vestigen en toeristen. Dat heeft niet alleen culturele, maar ook economische voordelen.

Wetenschap en kennis is voor Nederland altijd heel belangrijk geweest. D66 wil daarom dat de Nederlandse kenniseconomie weer tot de internationale top gaat behoren. Talent moet zich hier optimaal kunnen ontwikkelen en kennis moet beter toegankelijk zijn voor het bedrijfsleven. Door te investeren in wetenschap stimuleert de overheid onze economie.

- Meer investeren in wetenschappelijk onderzoek en ervoor zorgen dat de wetenschap en het bedrijfsleven makkelijker informatie kunnen uitwisselen.
- Innoverende ondernemers stimuleren zodat eigen talent wordt ontwikkeld en Nederland aantrekkelijk wordt voor buitenlands talent.
- Ook op Europees niveau investeren in de wetenschap. Op dit moment gaat veel te veel Europees geld naar landbouw en te weinig naar innovatie en onderzoek. Daar wil D66 verandering in brengen.